בעלמא בור ברשותו פטור ושאני הכא דאמר לאו כל כמינך דמקרבת להו לפירותך לרה"ר ומחייבת להו לתוראי ושמואל אמר בעלמא בור ברשותו חייב דבשלמא בור איכא למימר לאו אדעתיה אלא פירות מי איכא למימר לאו אדעתיה הא חזי להו לימא מחזרת תנאי היא דתניא אכלה מתוך הרחבה משלמת מה שנהנית מצידי הרחבה משלמת מה שהזיקה דברי ר"מ ורבי יהודה רבי יוסי ור"א אומרים אין דרכה לאכול אלא להלך ר' יוסי היינו תנא קמא אלא מחזרת איכא בינייהו ת"ק סבר מחזרת נמי משלם מה שנהנית ורבי יוסי סבר משלמת מה שהזיקה לא דכולי עלמא מחזרת אי כרב אי כשמואל והכא בביער בשדה אחר קא מיפלגי מר סבר [ו]ובער בשדה אחר ולא ברה"ר ומר סבר ובער בשדה אחר ולא ברשות המזיק ברשות המזיק לימא פירך ברשותי מאי בעי אלא דאילפא ורבי אושעיא איכא בינייהו:

מתני' [א]הכלב והגדי שקפצו מראש הגג ושברו את הכלים משלם נזק שלם מפני שהן מועדין הכלב שנטל חררה והלך לגדיש אכל החררה והדליק הגדיש על החררה משלם נזק שלם ועל הגדיש משלם חצי נזק:

גמ' טעמא דקפצו הא נפלו פטור אלמא קסבר תחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור תניא נמי הכי הכלב והגדי שקפצו מראש הגג ושברו את הכלים משלם נזק שלם נפלו פטורין הניחא למ"ד [ד]תחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור אלא למ"ד חייב מאי איכא למימר כגון דמקרבי כלים לגבי כותל דכי קפצי בקפיצה לא נפלי עלייהו ואפילו תחלתו בפשיעה ליכא אמר רב זביד משמיה דרבא פעמים שאפילו נפלו נמי חייב משכחת לה בכותל רעוע מאי ניהו דאבעי ליה לאסוקי דעתא דנפיל ארחי סוף סוף לא נפל ארחי ונפול אינהו תחלתו בפשיעה וסופו באונס הוא לא צריכא בכותל צר תנו רבנן הכלב והגדי שדלגו ממטה למעלה פטורין מלמעלה למטה חייבין אדם ותרנגול שדלגו בין מלמעלה למטה בין מלמטה למעלה חייבין והתניא

פנימיים דלא הוו תקלה דכיון דיש רשות לבני רה"ר ללכת שם כשאין שם פירות א"כ כשיטלו חילונים נמלא פנימיים סמוכים לרה"ר לפיכך כל המחזיק בכולן זכה והא דתנן מתוך הרחבה משלמת מה שנהנית ולא אמר דפטורה מטעם דכל הקודם זכה מיירי שלא נתנו ברה"ר כדי להשביח דלא קנסו גופו כדמשמע בהמניח (לקמן דף ל.) וקשה לר"י על פי' זה דהא רב אמתניתין קאי ואמר לא שנו אלא במחזרת וא"כ רב נמי איירי בשלא נתנו להשביח ועוד דקאמר אלא פירות הא קחזי ליה ואי בור לאו אדעתיה פירות נמי לאו אדעתיה ונראה לר"י לפרש דרב סבר בור ברשותו חייב דכשהפקיר רשותו ולא הפקיר בורו ונפל בו שור לא מצי א"ל תורא בבירלאי מאי בעי דאין אדם יכול ליזהר כל כך כשעובר ברה"ר שלא יכנס ברשות אחרים ולפיכך לא היה לו לקרב בורו ממש לרה"ר והא נמי פטורה שלא היה לו לקרב פירותיו ממש לרה"ר שאין בני רה"ר יכולין ליזהר עצמן ושמואל מחייב דמשום שלא היה לו לקרב פירותיו סמוך לרשות הרבים אין לפטור שיכול בעל הפירות לסמוך וגם בעל הבור יכול לסמוך ודמי דבעלמא פטר רב והכא אמר ליה נהי דכי מתוקה א"ל תורא בבירלאי מאי בעי מכל מקום לאו כל כמיניה למיזכי לי במאי דמקרבת לפירות ברשות הרבים ושמואל סבר נהי דבעלמא לאו אדעתיה כשנפל לבור הכא לא מצי למימר הכי למפטר בהמה שבכוונה אכלתן: **אי** כרב אי כשמואל. רבי יוסי לא מצי סבר כשמואל דהא מחייב ברה"ר אלא כלומר אי כרב דחשיב חצר הניזק אי כשמואל דחשיב ליה רה"ר אע"ג דלר' יוסי אין נפקותא ולפי' הקונטרס ניחא טפי אי כרב דחשיב ליה קרן אי כשמואל דחשיב ליה שן: **ומר** סבר. פי' ר"א ובער בשדה אחר ולא בשדה המזיק אבל ברה"ר חייב וא"ת דהא לעיל (יח.) אמר דר"א ס"ל כרבי טרפון ועל כרחך מקרן ברה"ר מייתי לה וא"כ שן ורגל פטור ברה"ר וי"ל דלעיל מיירי לפי המסקנא דהכא: **דאילפא** ורבי אושעיא. לאו מענין אחד דרבי אושעיא מיירי בקופלת דהוי קרן ואילפא איירי על גבי חבירתה דחשיב שן: **הא** נפלו פטורין אלמא קסבר כו'. וא"ת היכי דמי אי מקרבי כלים לגבי כותל היכי מיתברי בקפילה והא אמרינן בסמוך דכי קפלי מאבראי קפלי ואי מרחקי היכי משתברי בנפילה וי"ל כגון שהיו לא מרוחקות ולא מקורבות דמיתברי בין בנפילה בין בקפילה אי נמי בכלי ארוך דאי נפלי נגד הסמוך לכותל מיתבר ואי קפלי מיתבר נגד המרוחק: **אדם** ותרנגול כו'. וא"ת ומה חידוש באדם דחייב וי"ל דנפקא מינה אם הפקיד כיתו לחבירו לשמור ויש שם תש"ו שיש לו ליזהר שלא ידלגו מלמטה למעלה וישברו כלים [ואומר ר"י] [א] מתוך כך נראה לפרש דהא דקתני הכלב והגדי שדלגו מלמטה למעלה פטורין דהיינו לגמרי דחשיב אונס להכי איצטריך לאשמועינן באדם דחייב דאי פטורין מנ"ש וחייבין ח"נ ואינו אלא (ז)משנה בעלמא אמאי איצטריך לאשמועינן באדם דחייב ואתי שפיר הא דמסיק ומאי פטורין ולית דגרסי אי הכי אמאי פטורין דמעיקרא ניחא ליה פטורין דס"ד פטורין לגמרי קאמר מלמעלה למטה כמו מלמטה למעלה דלאו אורחיה למיקפץ כלל אבל כיון דמוקי בדאפיך מיפך דאינו אלא משונה בעלמא אמאי פטורין ונראה דגם לפי המסקנא מלמטה למעלה פטורין לגמרי דאונס הוא דלמה יחוש מסברא ראשונה:

והתניא

בעלמא בור ברשותו פטור. דלא חייבה תורה אלא על בור ברה"ר ודיליף רבי ישמעאל טעמיה התם (לקמן נ.): **בעלמא בור ברשותו חייב.** הואיל והפקירו. והכא מ"ט בהמה שאכלתן חייבת: **דבשלמא בור איכא למימר לאו אדעתיה.** דבור לנטורי נפשיה מבור וכיון דברשות נכנס דהא הפקיר רשותו חייב בעל הבור אבל פירות כו': **הא קא חזי להו.** ואפילו הוחלקה בהן פטור. ואע"ג דכל תקלה בור הוא הנ"מ ברה"ר דאין לו רשות לתת שם תקלה: **ר' יוסי היינו ת"ק.** דקס"ד דלאו אתוך הרחבה קאי רבי יוסי דלבעי לחיוביה דהא כתיב(ב) ובער בשדה אחר ולא ברה"ר אלא אצידי רחבה קאי דאין דרכה לאכול אלא להלך וזו שאכלה חייבת הלכך היינו ת"ק: **מחזרת איכא בינייהו.** °דשמעינן לר"מ דאמר בצידי הרחבה משלמת מה שהזיקה וכגון דאזלה וקמה בצידי רחבה אבל מחזרת לא וקאמר רבי יוסי אין דרכה להחזיר ראשה ולאכול אלא להלך וזו שהחזירה ואכלה חייבת: **והכא בבער בשדה אחר פליגי.** ואתוך הרחבה נמי מחייב ליה רבי יוסי: **ולא ברשות המזיק.** שאם הכניס פירותיו לחצר בעל הבית שלא ברשות ואכלתן בהמתו של בעל הבית פטור: **לימא ליה מאי בעית ברשותאי.** וקרא למה לי: **דאילפא ורבי אושעיא.** דאמר אילפא לעיל בהמה שפשטה צוארה ואכלה מעל גבי חבירתה חייבת ודר' אושעיא דאמר בהמה הקופצת ואכלה מתוך הקופה חייבת: **איכא בינייהו.** ר"מ סבר מתוך הרחבה לעולם פטור אלא לפי מה שנהנית ואפילו כדאילפא ור' אושעיא ואתא רבי יוסי למימר אין דרכה לפשוט צוארה על חבירתה ואין דרכה לקפוץ מדרך ולאכול אלא להלך ואית ליה דאילפא ודרבי אושעיא: **מתני' מפני שהן מועדין.** לקפוץ. וברשות הניזק קאמר דתולדה דרגל היא: **על החררה משלם נזק שלם.** דהוי שן ברשות הניזק: **ועל הגדיש חצי נזק.** מפרש בגמ' [כב.]: **גמ' תחלתו בפשיעה.** דאיבעי לאסוקי אדעתיה דלמא קפלי דהא אורחייהו לקפוץ: **וסופו באונס.** דהא נפלו ונפילה לא הוה ליה לאסוקי אדעתיה: **הניחא למ"ד כו'.** אמוראי פליגי בה בפרק [המפקיד] (ב"מ ד' מב.): **דמקרבי כלים לגבי כותל.** טובא דליכא תחלתו בפשיעה דאי הוו קפלי לברא ממאני הוו קפלי וכי נפול להדי כותל ואיתביר מנא אונס הוא: **שאפילו נפלו חייבין.** ואפילו למ"ד תחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור: **משכחת לה בכותל רעוע.** שמעקה הגג רעוע דאפילו לגבי נפילה הוי פשיעה: **דאיבעי ליה לאסוקי.** בתמיה: **לא נפל ארחי ונפול איהו כו'.** כלומר כיון דסוף סוף לא נפל ארחי אין סופו בפשיעה: **בכותל צר.** שמעקה הגג צר ודחוק וכי הניחס בראש הגג הוה ליה לאסוקי אדעתיה דקפלי אמעקה כדרכן (ו)(ומן המעקה שהוא צר נפלי). לישנא אחרינא צר משופע: **מלמטה למעלה פטורין.** מנזק שלם וחייב בחצי נזק דמשונין הן: **אדם ותרנגול כו'.** אדם אי נמי לאו אורחיה לקפוץ מלמטה למעלה חייב דאין באדם צד תמות אלא בבהמה ותרנגול דרכו לדלג אפילו מלמטה למעלה:

בזקירא

עין משפט נר מצוה

מח א מיי' פי"ב מהל' נזקי ממון הלכה טו סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סי' שצ סעיף יב:
מט ב מיי' שם הלכה יא ועיין בהשגות ובמ"מ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שצב:
נ ג מיי' שם הלכה טו סמ"ג שם טוש"ע ח"מ סי' שצ סעיף יב וסי' שצו סעיף ח:
נא ד ה ש"ע שם סי' שצ סעיף יב בהגה"ה:
נב ו ז מיי' שם הלכה טו סמג שם טוש"ע שם:

◆

רבינו חננאל

שור פטור בעל הבור דיכיל למימר ליה תורך ברשותי מאי בעי ופשטינן לה לעולם אימא לך בור באותו מקום שהקצהו לרשות הרבים פטור דבור ברשותו הוא אי הכי אמאי פטר בו את השן משום דיכיל מרי דתורא למימר ליה לאו כל כמינך דמקרבת לפירך ברשות הרבים ומחייבת לתוראי. ולשמואל אימא לך לעולם בור כי האי גוונא חייב דברשות הרבים הוא. אי הכי אמאי מחייב בו את השן אמר לך בשלמא בור איכא למימר דלאו אדעתיה אלא פירות מי איכא למימר לאו אדעתיה הא קא חזי להו ואתינן לאוקומה מחזרת כתנאי ודחי' לה ואמר לא כולי עלמא מחזרת אי כרב אי כשמואל והכא [בהא] פליגי ר"מ ור"י [ס"ל] שן ברשות הניזק הוא שהיא חייבת אבל ברשות הרבים אינה משלמת אלא מה שנהנית ורבי יוסי ור' אלעזר סברי אפי' ברשות הרבים השן חייבת וזה שכתוב ובער בשדה אחר למעוטי ברשות המזיק כגון שהכניס אדם פירות בחצר חבירו ובא שורו של בעל החצר ואכלם שהוא פטור ומתמהינן זה הוצרך שיאמר לימא לי' בעל החצר פירך ברשותאי מאי בעי והדרינן מהא ואמרינן אי דאילפא דמחייב בבהמ' הפושטת צוארה ואוכלת מעל גבי חברתה אי דר' הושעי' דמחייב בעומדת ברה"ר ואוכלת [איכא בינייהו] לר"מ ור' יהודה לא שנא להו (ברשות) בין מתוך הרחבה בין מעל גבי חברתה בין מהלכת בין עומדת ואפי' קופצת הכל ברשות הרבים אינה משלמת אלא מה שנהנית. ור' יוסי ור' אלעזר אומרים אינה פטורה ברשות הרבים אלא כעין דרכה במקום שמהלכת בלבד אבל אלו כולן חייב: מתני' הכלב והגדי שקפצו מראש הגג א) ותניא נמי הכי כי הא גוונא ומדברי שניהן דייקינן טעמא דקפצו בפשיעה הא בעו לקפוץ ונפלו פטורין שמעינן מינה דתחילתו בפשיעה דאיבעי ליה אסוקי אדעתא דילמא קפצי וסופו באונס פטור ב) אלא למאן דאמר חייב מאי איכא למימר ופרקי'

מסורת הש"ס

א) [לקמן כה:], ב) [לעיל כ.], ג) לעיל יח., ד) לקמן ע. [נח. ב"מ לו: מב. לג:], ה) [שמות כב], ו) ס"א ונפל כותל ונפל איהו, ז) נ"א משונה

◆

תורה אור השלם

ו. כִּי יַבְעֶר אִישׁ שָׂדֶה אוֹ כֶרֶם וְשִׁלַּח אֶת בְּעִירוֹ וּבִעֵר בִּשְׂדֵה אַחֵר מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם: שמות כב ד

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מחזרת וכו' דשמעינן לר"מ. כעין זה ביומא דף סד ע"ב ברש"י ד"ה כי קאמר:

◆

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה אדם כו' מתוך כך נראה כו'. נ"ב אבל לגי' הרי"ף ע"כ משלם חצי נזק:

◆

מוסף רש"י

על החררה משלם נזק שלם. דהיינו שן, והדלקת גדיש הוי צרורות דאינו אלא כחץ, שהזה מניח כאן הגחלת והוא הולך ודולק למקום אחר (לעיל יח.).

◆

רבינו חננאל (המשך)

כגון הכלים שנשברו היו סמוכין לכותל כעין דבוקים שאפי' היו הגדיים נופלין מכח קפיצה חוץ לכלים היו נופלים ובין בתחילה ובין בסוף אנוסין הן. רב זביד אמר פעמים אפי' נפלו חייבין כגון שהיה הכותל רעוע ואמאי חייבין דאיבעי להו אסוקי אדעתא דילמא נפלי ארחי ותברי למאני ודא היא פשיעה ואע"ג דלא נפלי ארחי ונפלי אינהו הגדיים ושברו כלים חייבין האי נמי תחילתו בפשיעה וסופו באונס הוא וכדאמרי'. ואוקימנא בכותל צר שאינו יכול להלך עד שיפול והכל פשיעה: ת"ר הכלב והגדי שדילגו פי' שקפצו כגון זו ששנינו במשנתנו מלמטה למעלה פטורין אדם ותרנגול שדילגו בין כך ובין כך חייבין פי' אדם מועד לעולם ותרנגולין היינו אורחייהו ואקשינן

א) נראה דצ"ל ושברו את הכלים משלם נזק שלם.
ב) נראה דחסר וצ"ל ופרכינן הניחא למ"ד דתחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור אלא למ"ד חייב וכו'.